

KMETOVALEC.

Glasiló ces. kralj. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje e. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 glđ. na leto. Naročila naj se pošiljajo e. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 13.

V Ljubljani, 1. julija 1886.

Leto III.

Ravnanje z lanom od ruvanja do gojenja.

Ruvanje se ravna po dobroti ali plemenitosti prediva, katero se hoče doseči. Ako se zahteva zelo plemenito, to je zelo tanko, volno, belo in vendar trdno predivo (ne gledé na dolgost, katera sicer tudi v vrsto pglavitnih pogojev plemenitega prediva spada, pa večkrat pri vsi marljivosti kmetovalčevi izostane ali zaradi suše ali družih vzrokov), mora se lan izruvatí, ko še ni dozorel, ampak brž, ko začno stebela, listje in glavice rumeneti, ali kar je isto, dva do tri tedne pred ruvanjem zrelega lanú.

Še zeleni, nedozoreli lan dá najplemenitejše predivo, in, kakor nam je jako izveden učenik predivstva, rojen Belgičan, zagotovil, se ga dobi 2 do 3 funte več, kakor pa iz dozorelega, se ve da, ako je bil prav izdelan.

Pri vsem tem, da se doseže tako lično predivo, se pa na denarni dobiček pozabiti ne sme, kajti ako kmetovalec še nedozoreli lan godí, izgubi seme, katero, če ni dozorelo, le majhen dobiček s tem daje, da se posušene in zmlete glavice pokladajo živini.

Izdelovanje prediva iz nedozorelega lanú je sicer ravno tako priprosto, kakor iz dozorelega, da! še ložeje.

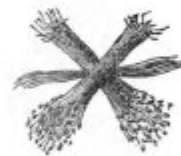
Kakor hitro kmetovalec spozna, da je njegov lan po zgorej omenjenih znamenjih pripraven za ruvanje, naj to tudi precej prične, pa vendar tako, da se od dežja ali vetra položena stebela ločijo od še lepih stoječih. Sortiranje je jako potrebno delo, ker položena stebela se veliko poprej dogodijo, kakor pa stoječa.

Tisti, kdor oboja skupaj godí, mora na vsak način škodo trpeti, kajti ako zadostljivost gojenja po položenih steblih sodí, imajo ta lahko zadosti, v tem, ko nepoloženim še veliko manjka; ako pa sodí nasprotno po nepoloženih, potem imajo položena v tistem času, ko imajo nasprotna uže zadosti, ne le zadosti, ampak preveč, ker jamejo gnjiti. In škoda mora celó dvojna biti, kjer ne zadosti godena stebela ne dajo vsega lika od sebe, preveč godna dajo sicer ves lik, al brez trdnosti. Predivo, narejeno iz preveč godnega lanú, se bliža v trdnosti pajčevini.

Pri ruvanju samem pusté delavci uže izravana stebela v rahlih vrstah za seboj na tleh ležati, da se nekoliko osušé; to se mora pa v redu delati, ne da bi se glavni konci s koreninastimi mešali.

Ko je uže cela njiva poruvana, gredó zopet delavci na tisti konec nazaj, kjer so ruvanje pričeli, in začno lan v majhne snopičke vezati. Snopiči pa niso navadni, kajti vežejo se drugače tako-le: Za vsak snopič si napravi delavec ali pa delalka navadno vez, iz najdaljših stebel. To vez položi na tla, in na njo polaga potem v podobi križa, eno pest stebel za drugo, pa zmiraj tako, da glavice pridejo k glavici, koreninice pa k koreninici. Šest do osem dobrih pesti zadostuje za en snopič, kateri se potem z vezjo zveže. Snopič od zgorej pogledan ima torej v pričetku tako-le podobo:

Pod. 1.

Kedar je snopič zvezan, potem se po koncu postavi, tako, da pridejo koreninice v kviško, torej tako-le:

Pod. 2.

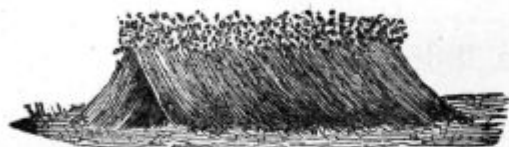
Drugi dan popoldne, in če je vreme gorko, še prej, so stebela za rifljanje uže zadosti ovenela, in čas je, da se snopiči razvežejo in glavice na grebenu odtržejo. Iz uže orifljanih stebel se zopet snopiči napravijo, in sicer prav prosti, samo na to gre paziti, da pridejo zopet pravi konci skupaj. Debelost takih snopičev je 4 do 5 palcev, ali pa, kar je vse eno, snopič ne sme biti tako debel, da bi ga delavec ne mogel čez sredo s pedmi objeti.

Kader pridemo na pripravlanje uže dozorelega lanú za goditev, treba je na marsikaj paziti. Tudi tukaj je iz ravno tistih vzrokov, kateri so za zeleni lan veljali, sortiranje stebel potrebno. Ruje se popolnoma tako kakor zeleni, to je, poruvani se pusti toliko časa v lepo vredjenih vrstah na tleh ležati, do-

kler ni vsa njiva poruvana. Med tem časom se stebila nekoliko osuše, da niso več tako vlačna. Kedar je ruvanje pri koncu, potem se prično na ravno tistem koncu, kjer se je ruvanje pričelo, dolge kapelice postavljati. Kapelice niso nič družega kakor na poseben način napravljene kôpe, v katerih se ima lan posušiti. Tri osebe se potrebujejo za postavljanje: ena postavlja, drugi dve donašati stebila ter jih pest za pestjo prvi podajate.

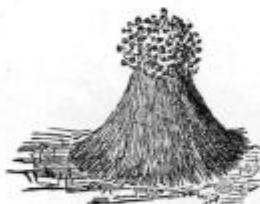
Postavljanje samo dobro popisati ni mogoče, pustim torej popisovanje, pristavim le podobo uže dovršene kapelice, katera sme en seženj in še čez dolga biti.

Pod. 3.

Tako postavljene kapelice ostanejo pri miru, dokler ni zunanja stran osušena. Ko je zunanja stran suha, potem še le se napravi iz ene dolge kapelice več posamesnih kratkih ali okroglih. Ako je človek tega dela vajen, gre to kaj hitro od rok; saj ni skoro na nič družega paziti, kakor na to, da še surova stran dolgih kapelic postane notranja, v okroglih pa zunanja. Podoba okrogle kapelice je pa blizo taka:

Pod. 4.

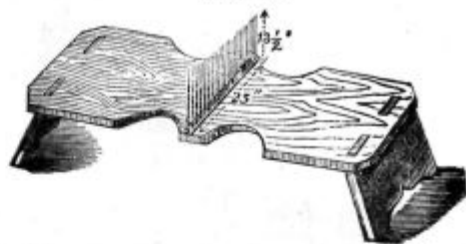

Korist kapelic je, da se lan hitro in enakomerno posuši, kajti prvič so rahlo sestavljene, tako, da jih zrak lahko skozi in skozi prešinja; drugič jim dež škodovati ne more; čeravno tudi dežuje, se voda hitro odteka. Splesneti ali pa celó segnjiti tako spravljani lan nikakor ne more. V malo dneh je popolnoma in za goditev dober.

Samo eno delo pride še pred gojenjem, namreč to, da se odstranijo glavice. Da bi se zato, da bi suhemu lanu glavice odstranil, rabil greben, to je, rifljan, bilo bi kaj nespametno, posebno ako se to na starem domačem grebenu s štirivoglatimi ostmi vrši. Greben, in sicer prav osnovani greben, je le tam na mestu, kjer se hoče po uže omenjenem načinu zeleni lan goditi. Če je lan suh, odpade pri rifljanju, sme se reči, 5 od sto stebel s tem, da se mnogo njih potrže. Potrganih koncev se dobi uže pri belgiškem najboljše narejenem grebenu vedno dva velika kupca, in to je prava zguba, kaj pa še le, ako se z domačim dela?

Ker belgiški greben za rifljanje zelenih stebel izvrstno služi, in tudi za suhi lan delo veliko boljše opravlja, kakor navadni, treba je, da ga živo priporočam in to tem bolj, ker je preprosto narejen, tedaj ni drag! Vsak količkaj ročen kovač ga lahko naredi. Mislim, da bode sledeča mala podobica izvirnega belgiškega grebena, z dotičnimi merami in malo opazkami v razjasnilo zadostila. Poglejte ga!

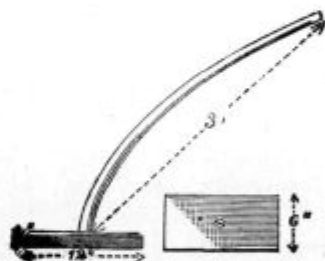
Pod. 5.

Osti ali zobov ima 37, kateri so na železni, poldrugi palec široki, četrť palca debeli, in 25 palcev dolgi špangi dobro prikovani. Španga sama je na obeh koncéh z dvema močnima vitoma na klop zavitan. Osti so v špangi prav enakomerno razdeljene, tako, da po 2 liniji pride ena od druge. Na spodnjem koncu je ena ost dobro četrť palca debela, proti vrhu so zmirom tanjše, pa vendar ne tako silno, da bi postale popolnoma bodeče, ampak pustijo se tam paste. Dolgost cele klopi, na kateri 2 osebi sedite, da naenkrat reffljate, znaša 60 palcev.

Kakor uže rečeno, se ni za odstranitev glavice suhega lanú grebena posluževati, ampak dosti boljše orodje, ki se zove belgiški bêt. Belgiški bêt je kaj prosto, ali izvrstno orodje. On obstoji iz poldrugi palec debelega, 12 palcev dolgega in 6 palcev širokega, iz trdega lesa narejenega ploščka. Ta ima v sredi luknjo za ročnik. Bêt je take podobe:

Pod. 6.

Ročnik mora biti iz vlačnega lesa narejen, 3 čevlje dolg, in kar se dá, dobro utrjen. Iz ploščka ne sme celó nič ven moleti, da ne dela veliko nerednosti v delu. Takih bêtov je treba več imeti, ker ravno tako služijo kakor cepci pri mlačvi. Vzamejo se namreč snopi, kateri so se na polji iz suhega lanú naredili, s slamo povezali in na skedenj izvozili, ter se slamnate vezi prosti v redne, rahle, kake 3 palce debele nasade razgrnejo ravno tako, kakor se to pri žitu dela. Ko je nasad položen, potem se pričnejo z bêtí glavice tleči. Da se stebila v nered ne spravijo, treba jih je z levo nogo na koreninčnih koncéh na tla tiščati. Kedar se tolčejo, gre na to paziti, da se ročnik trdno v roki ne drži, če ne pade plošček s polno ploho na tla, ampak z robmi, kateri stebila lahko prebijejo. Tudi, če plošček na robce pade, se ročnik kaj rad odlomi, naj je še tako trden. Ročnik mora toraj, kedar se ima udariti, v roki plavati, kar vsak lahko zadene, ako se mu enkrat delo pokaže, in ako se tega potem pridno vadi. S tacimi bêtí gre delo kaj hitro, snažno in dobro spod rok, veliko hitreje kakor na grebenu. Poglavitna reč je pa še to, da lan čisto nobene škode ne trpi, ker ni mogoče, da bi se stebila potrgala ali pa seme poškodovalo. Ko je nasad na obeh platéh otolčen, potem ga je treba obrniti, ter se zopet 3 do 4 palce debeli, lepo vredjeni šopki vezati pričnejo. Za vezilo služijo dolga stebila, ne pa slama, ker tako zvezani ostanejo šopki tudi med gojenjem. Več takih šopkov, do 10, se potem s slamo v en večí snop zveže,

to pa samo zavoljo ložega prevažanja in skednja do gojilnice, v gojilnico slama ne sme priti.

Rihard Dolenc.

Nekaj opazek o pridelovanju semena brez umetne oplodi.

(Konec).

Gnojenje semenske njive naj bode enako gnojenju družih njiv. Popolnem zametovati je sveže gnojenje z hlevskim gnojem ali drugim dušičevem gnojem.

Ako želimo pridelati zgodaj zorečo žito, moramo potem vsako leto izbirati klase, ki so prvi cveteli ter njih zrna prva dozorela. Na ta način zamoremo dobiti žitove sorte, ki so za 8 do 16 dni zgodnejše.

Žetev na semenskih njivah je posebno skrbno izvršiti. Snope je skrbno domu pripraviti, ob solnčnem vremenu razgrnjene sušiti, ob dežju pa pustiti na kakem zračnem prostoru. Najlepše klase je takoj izbrati in posebej hraniti. Najpozneje čez štiri tedne je mlati, omlatena zrna dobro osnažiti in pobrati.

Izmed zrnja so zopet težja zrna odbrati ter prihodnje leto zase vsejati. Tako nam potem toraj služijo te najlepša zrna, najlepših klasov kot seme za prihodnje leto. Tako ravnanje je vsako leto tako dolgo ponavljati, da zadobi seme stanovitne dobre lastnosti.

To ravnanje je se ve da dolgotrajno in kmetovalcu ni moč vedno tako dolgo čakati in skuša priti hitreje do cilja. In kako to? Pri žetvi izpade na skednju mnogo prezrelega žita iz klasja.

Ako to samo od sebe padlo žito ogledamo, najdemo, da so zrna lepa, dovršena in polna. Ako to izpadlo žito redno in dosledno vsako leto za seme porabimo, pridelovali bomo gotovo lepše žito, kakor je pa drugo splošno. Se ve da je tudi to zrnje pred setvijo še dobro očistiti ter, če mogoče, prebrati.

Tako ravnanje, oziroma reja semena, je nadaljevati toliko časa, da so vse željene lastnosti vtrjene v semenu. Priznati moramo, da je tako pridelovanje semena za večjega posestnika težavno, a nikakor ni nemogoče. Majhni posestnik je pa vedno v stanu si povečati svoj dohodek s pravilnim izbiranjem semena.

Večji posesunik bode prav storil, če na sledeči način krajšim potom seme prideluje: Ob žetvi in spravljenci snopov v skedenj odpade veliko semena, koji izpadek nekateri še s tem pomnožé, da snope ob steno obtolčejo. Ta izpadek obstoji navadno iz najbolj zrelih, najbolj dovršenih in najbolj težkih zrnov, ter je dobro seme.

Največ sigurnosti za dober pridelek nam pa daje menjava semena in ker je ta jako važna, hočemo tudi o njej govoriti. Ni dvomiti, da je menjava semena skoraj v vseh slučajih prav dobro storila. Navadno kmetovalci menjujejo svoje seme brez vsacega načela ter kupujejo seme od trgovcev, ki svoje blago najbolj hvalijo, ali pa se pusté zapeljati po lepih podobah, ki jih vidijo risane po časnikih, o čuda velikem zrnju ali klasu. Malokaterikrat pa kmetovalec vpraša, od kod je seme in kje je rastlo.

Ako je naše domače seme toraj tako postalo, da ni več za setev, potem moramo misliti na drugo seme, to je, seme moramo premenjati. Od kod naj si pa naročimo seme? Seme moramo si naročiti iz kraja, kateri ni bolj ugoden za rast, kakor domači kraj, ampak nasprotno, še slabiji. Menjali bomo seme tako, da pride ono iz višav v nižave, iz mrzlih krajev v tople, iz slabe zemlje v dobro, iz suhih pokrajin v

vlažne. Narobe ne smemo nikdar delati. drugače je pridelek slab.

Ali naj kupimo seme na jugu ali na severu, o tem še nimamo nič pravih izkušenj. Našli smo, da oves iz juga postane na severu težeje in ravno tako tudi narobe. Pšenica, ki je na jugu trda in steklena, postane na severu mehkejša. Vse te izkušnje so, kakor rečeno, še nepopolne, in sedaj mora vsak kmetovalec si izkušnje za svoj kraj še sam pridobiti.

Kakor uže naslov tega članka pové, hoteli smo samo ob kratkem povedati, kako da kmetovalec zamore priti do dobrega semena brez umetne oplodi. Kar se pa tiče pridelovanja semena z umetno oplodjo in križanjem različnih sort, o tem nam pa ni mogoče pisati, ker s tem zamore se pečati le oni, kojemu je pridelovanje semena poklic.

Naj te vrstice spodbudijo naše kmetovalce k boljšemu pridelovanju semena, vsak poskus bode korak naprej v našem še zeló zanemarjenem kmetijstvu

Kako je ravnati z brejo kobilo.

Ako je kmetovalec v tacih razmerah, da se zamore pečati z rejo konj, ne da bi pri tem zanemarjal svojo kmetijo, potem naj sè svojo brejo kobilo tako ravna, da zdrava ostane in ravno tako tudi potem mlado.

Poraba breje kobile, kot vprežna žival, naj bode proti koncu njenega stanja previdna, posebno naj breja kobila ne vleče velike teže navzgor, še manje pa sme nazajdržati pri vožnji navzdol, to zadaje in pa vsaka vlečenje nazaj, zamore postati vzrok, da kobila zvrže. Pri previdnem ravnanju mogoče je brejo kobilo do štirinajst in celó osem dni, predno stori, za lahko delo rabiti. Nasprotno pa mnogo konjerejcev naredi napako v tem, da pusté svojo brejo kobilo preveč v hlevu stati ter jo s preveliko skrbljivostjo pred vsako nezgodo varujejo. Pri tacem ravnanju postane žival preobčutljiva ter bolj podvržena marsikaterim boleznim.

Krmenje naj bode dobro, pa zopet ne tako, da bi se kobila močno debečila. Menjava krme naj ne bode hipoma, ampak polagoma naj se preide od ene krme k drugi. Ako zelenjavo krmimo, ne smemo nikdar le detelje vzeti, mešajmo jo s travo ali pa z dobrim senam. Zadušlo, prašno ali iz preplavljenih senožet nakošenega sena in slame ne smemo nikdar krmiti.

Breja kobila naj ima dovolj sveže pitne vode in napačna je misel, da breja kobila sme dobiti le obstano in z otrobmi (posevkami) pomešano vodo.

Hlev naj bode topel, pa tudi ne vroč in zaduhel, brez slabega zraku. Posebno varovati nam je kobilo pred prepihom, zato jo je postaviti v hlevu v zavarovan prostor ali kot. Najboljši prostor za brejo kobilo v hlev je posebni oboj, v katerem se zamore kobila prosto pregibati in koder je varna pred družimi konji. Da se kobili ne spodrzne, zabraniti je z adostno nasteljo.

Pred vsem pa rabi breja kobila skrbno snaženje kože in sploh skrbno ravnanje z njo. Snažena in štriglana mora biti posebno previdno, zlasti pol trebuhom in v bližini vimena, koder je zelo občutljiva. Vsako gonenje in surovo ravnanje je opustiti, in pri peljavi v hlev in iz hleva je pri vratih paziti, da se kaj ne pripeti. Breje kobile, ki se ne dajo rade kovati, je boljše ne kovane pustiti, če to pripusté razmere in kopita.

Ako se konjerejec ravna po tem navodu, potem gotovo kobila pravilno stori zdravega žebeta.

„Allg. Zeitg. für die Land- und Forstwirthe.“

Kmetijske novice in izkušnje.

Vroča voda za rastline.

Ako ovenele odrezane cvetice, kojim nekoliko prikrasamo peceljne, vtaknemo v vročo vodo, zopet oživé. To zamoremo tudi porabiti pri bolnih rastlinah v loncih. Ako je sploh rastlino še mogoče ozdraviti, je najboljšo zdravilo vroča voda, s katero rastline nekolikokrat zalijemo ali pa v katero lonce z rastlino vred nekolikokrat poveznemo. Oleander itd., ki noče cvesti, zamoremo z vročo vodo k cvetenju prisiliti.

Žaganje kot krma.

Tajnik c. kr. kmetijske družbe v Celovcu g. C. Schütz piše v gospodarskem glasniku koroške kmetijske družbe o krmenji s žaganjem sledeče: Veliko pomanjkanje krme, brezkončna zima, nezasišane cene za seno in slamo, nas opravičijo kmete opozoriti na krmilno sredstvo, katero navadno kmetovalci niti ne zapazijo, v sili pa vendar vrednost ima. To je žaganje. Določne krmne poskušnje so pokazale, da je žaganje za govejo živino, ovce in kože še precej dobro prebavljivo. Prebavljiva vrednost žaganja je zelo enaka pšenični slami. Se ve da rabiti je žaganje le takrat, kadar je ob enem na razpolaganje primerna množica družih dobrih krmil, kakor oljevih preš. slada, grahove, lečine ali fižolove moke, otrobov itd. Tako je na pr. za 500 kilogramov težko goved ta-le krma primerna: 9 kilogramov rezanice od slame in sena, 4 kilograma žaganja, 1½—2 kilograma oljevih preš in 40 gramov soli. Ta množica je za en dan. Žaganje sme se popariti.

Čerislo, kot odeja v vrtih in drevesnicah.

O rabljenem usnjarskem čerislu, kot odeji za varstvo drevesničnih tal piše „Landw. Zeitung für Norddeutschland“ tako-le: Zemlja se ne zaraste s plevelom, ter ostane pod čerislom rahla in vlažna brez vsacega polivanja tudi v najbolj suhem času. Hrošči se ne zarede v čerislu. Drevesca v drevesnici, koja je posuta z čerislom, postanejo močna v deblu in na vejah in starijo večje prostore od očesa do očesa. Stvorjenje korenin je dvakrat in trikrat močnejše, ker v čerislu plasti (ki naj bode 15 cm. debela), se naredijo dostikrat korenine tikoma cepiča. Starejša drevesa, ki so v taki čerislu plasti, so rodovitnejša in sadje je lepše. S porabo čerisla prihranimo si stroške za pletev in polivanje, zabranimo škodo po mrčesu in pospešimo vkoreninjenje, sprijemljenje cepiča s podlago, rast in pri starem drevju rodovitnost.

Imenik gospodarjev

koji so kupili muricodolsko plemensko goved na javni dražbi 26. maja 1886. l. v Ljubljani.

Bike so kupili:

Podružnica c. kr. kmetijske družbe v Vipavi (dva bika);

Anton Plešnar, posestnik na Črnem vrhu;

Janko Krsnik, grajščak in c. kr. notar na Brdu;

Anton Rotar, posestnik na Dobravi;

Miroslav Vičič, pos. in župan v Postojni.

Telice so kupili:

Alojzij Lavrenčič, posestnik v Postojni;

Gabrijel Jelovšek, posestnik na Vrhniki;

Josip Dekleva, posestnik v Postojni;
Anton Domicelj, župnik na Črnem vrhu.

Razpis

državne štipendije za obiskovanje c. kr. živinozdravniškega zavoda na Dunaji.

Vsled odloka vis. c. kr. kmetijskega ministerstva iz dne 20. maja t. l. št. 6742/856 pooblaščen je podpisani odbor, razpisati državno štipendijo v znesku 300 gold. za Kranjca, ki se namerava učiti živinozdravništva na c. kr. živinozdravniškem zavodu na Dunaji.

Prosilci za to državno štipendijo, ki so rojeni Kranjci, naj dokažejo, da so z dobrim vspehom dovršili vsaj štiri gimnazijski ali realni razred ter da so zmožni slovenskega in nemškega jezika.

V živinozdravniški tečaj, kateri traja tri leta, vstopiti je 1. oktobra t. l.

Nemški pisane prošnje na vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo, katerim naj je priložen rojstni list in šolsko spričalo, oddati je najpozneje do 1. avgusta podpisane odboru.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe
v Ljubljani 18. junija 1886.

J. Fr. Seunig,
podpredsednik.

Gustav Pirc,
tajnik

Tržne cene.

V Kranji, 28. junija 1886.

Na današnji trg je došlo 136 glav goveje živine in 52 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol.	7—	Ajda, hektol.	5 20
Rež, „	5 52	Slama, 100 kil	2 80
Oves „	2 92	Seno, „	3 15
Turšica „	5 52	Špeh, fr. kila „	— 56
Ječmen „	4 55	Živi prešiči, kila	— —

V Ljubljani, 30. junija 1886.

Povprečna cena.

	Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.		Trg gl. kr.	Magaz. gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 82	7 26	Sur. maslo, kila	— 90	—
Rež „	5 20	6 18	Jajca, jedno	— 2	—
Ječmen „	4 39	4 95	Mleko, liter	— 8	—
Oves „	3 09	3 22	Gov. meso, kila	— 64	—
Soršica „	—	6 57	Telečje meso, „	— 50	—
Ajda „	3 90	4 93	Prešič. meso, „	— 60	—
Proso „	4 87	5 02	Koštrun „	— 34	—
Koruza „	4 87	5 15	Kuretina, jedna	— 54	—
Krompir, 100 kil	3 84	—	Golobje, jeden	— 20	—
Leča, hektoliter	10 —	—	Seno, 100 kil	2 41	—
Grah „	10 —	—	Slama, „	2 67	—
Fižol „	10 —	—	Drva, trde, sež.	6 40	—
Gov. mast, kila	1 —	—	„ mehke, „	4 15	—
Svinska mast „	— 66	—	Vino, rud., 100 l.	— 24	—
Špeh, fr. „	— 60	—	„ belo, „	— 20	—
„ prek. „	— 70	—			